

Ako bi bili italijanski poslanci v Istri pravicoljubni, bi se dalo ljudsko šolstvo z državno podporo prav lahko urediti, tako da bi bilo učiteljstvo in ljudstvo zadovoljno; seveda bi se v to morale porabiti tudi vsote, ki jih porablja deželni odbor očito in skrivoma v raznarodovanje Slovanov. Komu ni znana javna tajnost, kako je bivši deželni glavar podpiral raznarodovalno „Pravo Našo Slogo“ in njene urednike. In tako se godi še vedno.

Slovanskim kolegam je jasno, kje tiči vzrok naši bedi, a italijanskim, kaj morajo narediti, ako hočejo res uspešno sodelovati za odpravo bede. Štrajk naznanjati ne pomaga nič. Kdo bo štrajkal, mogoče italijansko učiteljstvo koprškega okraja, ki je ustanovilo svoje okrajno društvo pred dvema letoma? Na prvem obnem zboru je nasprotoval društvu italijanski okr. šol. nadzornik in zaradi tega ni ničesar več slišati o življenju tega društva.

Književnost in umetnost.

Slovenski posojilničar. Drugi, popravljeni in pomnoženi natis „Navoda o snovanju in poslovanju slovenskih posojilnic“. Spisal in založil Ivan Lapajne v Krškem. Tiskala „Zadružna tiskarna“ v Krškem. 221 + XVI strani v navadni osmerki. Cena: 3 K trdo in lično vezani, 2 K 40 h mehko vezani in 2 K broširani iztis. — Slovenske posojilnice rastejo kakor gobe po dežju. Pred 30 leti jih ni bilo 30, a zdaj jih bo kmalu blizu 300; zakaj obveljalo je že skoro tudi na Slovenskem Reiffeisenovo načelo, po katerem ne bi smela biti nobena župnija brez posojilnice. Da pa ti zavodi dobro uspevajo, morajo imeti potrebne navodil, po katerih se jim je ravnati. To je stari posojilničar g. Lapajne izprevidel že pred 12 leti, ko jih je bilo na Slovenskem komaj 100. Zato je bil izdal že leta 1895. to navodilo v prvem natisku v 800 izvodih, katere je bil, kakor pravi v predgovoru tega drugega natiska, v teku desetih let popolnoma razpečal, in to nekoliko za denar, nekoliko za Bog plati. Zaraditega in zaradi vedno rastočega števila novih posojilnic je bilo treba tega novega natiska, ki pa je čisto predrugačen, jako pomnožen in le malo prvemu podoben. Vrhutega ima svečano obliko, zakaj poklonil je ta drugi natisk „očetu slovenskih posojilnic“, g. Mihi Vošnjaku, ki praznuje letos sedemdesetletnico svojega rojstva in čigar slika in življenjepis krasita knjigo. Knjiga je spisana bolj na podlagi prakse kakor teorije. Ni čuda! G. Lapajne vodi dve posojilnici v Krškem že 22 let; ustanovil je še kakih 30 slovenskih posojilnic; on je v imenu celjske „Zadružne zveze“ revizor teh zavodov, ki jih je sicer tudi že pred leti, ko ni bilo obligatorične revizije, pregledoval po Krajskem in Primorskem. Svoje izkušnje je priobčeval osem let v svojem organu „Slovenska zadruha“ in zdaj jih priobčuje zopet v tej knjigi. Knjiga navaja nekatere novosti, ki so dozdej docela manjkale v slovenski zadružni literaturi. Ona razpravlja na pr. o natančni uvedbi praktičnega dospetnika, prinaša nekaj amortizacijskih tabel za hipotekna posojila in izkuša pojasniti nekatere dvome o pravilnem knjigovodstvu. Pisatelj je v razpravi o posojilniškem knjigovodstvu prevzel veliko po S. Premrouovi knjigi, ki ima v tem oziru višek popolnosti. Na koncu knjige je pisatelj razvrstil zakone in odloke, ki so važni za zadružništvo. Besedilo teh zakonov je navedeno doslovno po dotičnih številkah državnega zakonika. Zato pač oprostí cenj. čitatelj nekaterim zastarelim in neokretnim izrazom, ki jih tudi pisatelj ni predrugačil.

Politiški pregled.

* **Prihodnji vojni proračun.** Delegacije se skličejo najbrž za sredi meseca novembra. Vojni proračun je že sestavljen ter ne bo prinesel presenečenja, temveč se bo gibal v mejah zadnjih let. Za organizatorične reforme se ne bo zahtevalo zvišanja proračuna, ker manjka potrebni material novincev. Le glede preživljanja armade se zneski v proračunu nekoliko zvišajo zaradi splošno podražitve. — Za novi artilerijski material, za kar znaša

skupna zahteva 165 milijonov kron, je treba še dovoliti ostanek 50 milijonov kron. Od volje obeh finančnih ministrov je odvisno, ali se bo ta ostanek obenem dovolil, ali se bo vojna uprava morala letos zadovoljiti le z enim delom. Takoj po vojaških manevrih se začne tozadevne konference med skupnimi ministri, obema ministrskima predsednikoma in finančnima ministroma. Pri teh posvetovanjih se odloči tudi o tem, ali se naj častniške plače že letos regulirajo. Vojni minister vsaj upa, da doseže v predstojećem delegacijskem zborovanju potrebne milijone za artilerijo in zvišanje častniških plač.

* **„Nova Doba“** poroča, da stopi pri prihodnjih deželno-zborskih volitvah „Slovenska Gospodarska Stranka“ prvič v volilno borbo, to pa kot odločno narodna ter skrajno in brezobzirno demokratska stranka.

* **Moravski deželni šolski svet — razdeljen.** Z dnem 24. avgustom je moravski deželni šolski svet razdeljen v dve narodno ločeni sekciji. Češka sekcija je imela že prvo sejo, nemška se je pa sestala v sejo dne 29. avgusta. Ali bi kaj enakega ne bilo mogoče n. pr. na Štajerskem.

* **Poljski jezik pri orožništvu.** Iz Levova poročajo, da je gališko namestništvo odredilo, da bo odslej za vso Galicijo uradni jezik za orožništvo poljski in ne več nemški.

* **Moč nemških soc. demokratov.** Bebel je navedel na mednarodnem shodu soc. demokratov v Stuttgartu, da je bilo oddano pri zadnjih državnozbornih volitvah na Nemškem 3.500.000 glasov za soc. demokrate. Od vseh nemških volilcev je 800.000 organiziranih socialnih demokratov, ki so v enem mesecu zložili 166 tisoč mark (199 tisoč kron) za volilni fond.

* **Tiskovna svoboda v Bosni.** Sodišče v Mostaru je obsodilo urednika srbskega lista „Narod“ Risto Radulovića zaradi članka „Tuje časopise o Bosni in Hercegovini“ na dva in pol meseca težke ječe, zaradi podlistka „Pri Maksimu Gorkem“ pa na 200 K globe, oziroma 20 dni zapore. V zadnjem času so obsodbe časnikarjev v Bosni na dnevnem redu — kakor na Ruskem! Bedna Bosna, kjer gospodarijo tujei!

* **Češka socialna demokracija** je imela svoje zborovanje od 11. do 15. avgusta v Plznu. Iz raznih poročil je posneti, kako silno napreduje ta stranka na Češkem. Pri predzadnjem zborovanju se je poročalo, da ima stranka 1516 organizacij, letos pa že, da jih ima 1922. Pri državnozbornih volitvah letos si je priborila stranka 24 mandatov, dočim so ji nasprotniki prelovali, da jih dobi kvečjemu 8. Od 1.086.000 volilcev je glasovalo za češke soc. demokr. kandidate 400.900 volilcev, torej 37 %. Ker je bilo na Češkem 10 strank v volilnem boju, je jasno, da je soc. demokracija najmočnejša stranka. A tudi v nemških delih dežele je oddalo 20—25 tisoč čeških delavcev svoje glasove nemškim soc. dem. kandidatom. — Tudi časopise stranke silno napreduje. Tako se tiska „Zač“, ki se prodaja po krajcarju, danes v 90.000 izvodih. Tukaj se vidi, kaj premore vztrajno organizacijsko delo.

* **Nadvojvoda Karel Franc Jožef — prestolonaslednik.** „Magyar Szo“ prinaša tole senačno vest: Na dan pokopa nadvojvode Otona je vprilo vsega dvora prestolonaslednik Franc Ferdinand nagovoril Otonovega najstarejšega sina Karla Franca Jožefa sledeče: „Dragi nečak! Osiretel si, in tvoja mati ter jaz sva prevzela nalogo, da te pripravljava na bodoči poklic. V tej uri te prosim, smatraj jo kolikor moreš resno, zakaj namenjen ti je vzvišen poklic, prestol. Trudi se, da postaneš tak mož, ki je vreden prestola. Z očetovsko ljubeznijo te bom podpiral v tem stremljenju.“

* **Mednarodni socialistički kongres v Stuttgartu** je zaključen. Na dnevni red plenarne kongresne seje je prišla resolucija o militarizmu, ki jo je bil sestavil pododsek komisije glede vprašanja o militarizmu. Resolucija akeptira Bebelove nazore z Adlerjevo modifikacijo. Ista se glasi približno: Boj proti militarizmu je nerazdružljiv od socialističkega razrednega boja in vojne so pojav kapitalizma. Vojne prenehajo šele, ko preneha socialni kapitalistiški red. Shod smatra za dolžnost proletarijata in njega parlamentarnih zastopstev, da se bori proti vsakemu oboroženju in odklanja vse tozadevne kredite. Internacionala ne more predpisati neizpremenljive oblike glede anti-militarističnega boja, mora pa ojačiti in združiti v skupen boj razne tendencije, ki se protivijo militarizmu in vojni. — Resolucija navaja potem razne prilike, ob katerih je proletarijat po-

segel v poravnavo mednarodnih konfliktov. Ako bi pretela kaka vojna — pravi resolucija v svojem zaključku — bo moral proletarijat in njegovi parlamentarni zastopniki s pomočjo socialističkega mednarodnega urada ukreniti vse potrebno, da preprečijo izbruh vojne, poslužujé se onih sredstev, ki se bodo zdela najbolj prikladna in ki seveda bodo odgovarjala intenziteti razrednega boja in splošni politični situaciji. Ako bi vkljub temu vojna izbruhnila, bodo oni morali vse ukreniti k takojšnjemu koncu vojne in izkoristiti gospodarsko in politično krizo k pospeševanju poloma kapitalističnega sistema. — V debato je posegel Vandervelde kakor referent in priporočal resolucijo. Adler je trdil, da ne v Haagu, ampak v Stuttgartu je prava mirovna konferenca. Vsak atentat na mednarodni mir — je rekel govornik — bo ne le konec militarizma, ampak tudi kapitalizma. — Resolucija je bila potem vzprejeta po vzkliku, medtem ko so Hervé in njegovi pristaši prav živahno protestirali. — Kongres je še sprejel resolucijo v protest proti zatiranju romunskih židov in drugo v znak simpatije napram ruskim revolucionarjem. — Predsednik Singer je nato zaključil shod. Prihodnji shod se vrši v Kodanju. — Kongres je razpravljal o teh-le vprašanjih: 1) Militarizem in mednarodni konflikt; 2) razmerje med političnimi strankami in strokovnimi organizacijami; 3) kolonialno vprašanje; 4) priseljevanje in izseljevanje delavcev in 5) ženska volilna pravica.

Vestnik.

Brzjavka: Strmšek umrl; pogreb bo v nedeljo, 8. t. m., ob 11. uri predpoldne.

Davorin Trstenjak — na indeksu. Zagrebški „Pokret“ prinaša odredbo ordinarijata senjske škofije, s katero se daje na indeks pedagoška knjiga „Prirodni uzgajatelji“ prvaka med naprednimi hrvaškimi pedagogi, našega rojaka Davorina Trstenjaka. Razširjanje tega „kužnega semena“ mora vsak duhovnik zabranjevati z vsemi sredstvi. — To je seveda le reklama za to izborno knjigo. — Mi g. Trstenjaku na tej odliki iskreno čestitamo! Knjigo samo pa najtopleje priporočamo.

„Slomškova zveza“ ima občni zbor v soboto dne 7. septembra ob polu 10. uri dopoldne v mali dvorani hotela „Union“ v Ljubljani. Dnevni red: 1. Pozdrav. 2. Nekaj misli o našem gmotnem stanju. (Nadučitelj Štefan Primožič.) 3. Socialno delovanje učiteljice. (Gdč. učiteljica Mira Regali.) 4. Krščanska vzgoja. (Nadučitelj Julij Slapšak.) 5. Etika in moderna šola. (Profesor Evgen Jarc.) 6. Birokratizem v šoli. (Nadučitelj Štrukelj.) 7. Naša stanovska politika na Kranjskem. (Učitelj Fr. Jaklič.) 8. Odporovo poročilo. 9. Volitve. 10. Slučajnosti. Dano v Dobrépoljah, dne 20. avg. 1907. Za „Slomškovo zvezo“: Fr. Jaklič, t. č. predsednik. — Mi smo že pripravljani na strele, ki bodo letele na nas v soboto iz „Uniona“. Primožič in Jaklič bosta zabavljala, da se bo kar kadilo. Slapšak in Štrukelj sta bolj mirna človeka in utegneta s svojima referatoma osrečiti naše uredništvo. Vsaj Štruklju smo bili že dobri, ko so ga gajžlali njegovi somišljeniki. Profesor Evgen Jarc bo nemara tudi rekel katero o značaju in egoizmu. Takrat se bosta Primožič in Jaklič spogledala, a sram ne bo nikogar. To je kratko poročilo o tem znamenitem shodu, napisano pred zborovanjem. Koliko bo udeležencev, povemo prihodnjic.

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“ naznanja, da so v kratkem umrli 4 člani, in sicer gg. Böheim (umrl 7. julija), Ludovik Tribnik (5. avgusta), Miroslav Henker (8. avgusta) in Klement Pröll (17. avgusta). Izplačanih je bilo 1420, 1430, 1430 in 1430 K. — Po § 3. dr. pr. je treba plačati po 8 K, in sicer lahko v dveh obrokih (septembra in oktobra).

Učiteljska tiskarna poroča glede šolskih tiskovin, da se za zdaj razpošiljajo samo najpotrebnejše; šolska naznanila in nekatere druge tiskovine se pošljejo o pravem času. Krivda ne zadene tiskarne, ker se je šele 13. avgusta naznanilo, da ostanejo za letos še stare tiskovine v rabi. Dokler ni imela gotovosti, se tiskarna ni smela zalagati s tiskovinami, v tem kratkem času — dobrih 14 dni — pa ji je bilo nemogoče založiti

vseh tiskovin. Prosimo torej g. šol. voditelje malo potrpljenja. Tudi se pripete slučaj, da g. šol. voditelji niso zadovoljni s kakšno tiskovino in žele drugačne. Naša tiskarna založi tiskovine šele po tehtnem predarku, oziraje se na želje večine svojih odjemalcev. Nikakor pa se ne more zahtevati od tiskarne, da bi ene vrste tiskovine založila kar po več vzorcev, morda za vsako šolo drugačne. Zdi se nam, da zaradi tega ni večjih vse v redu pri šol. tiskovinah, ker je naša tiskarna „Učiteljska“ tiskarna. Naročilni list se nikdar ne vrne naročniku in ostane kot dokaz naročila v tiskarni. Tako delajo menda vsi trgovci in obrtna podjetja. To v odgovor g. pritožnikom, ker vsakemu posebej zaradi preoblega dela ni mogoče odgovarjati.

Iz črne knjige slovenskega učiteljstva. Slučajno nam je prišel v roke zanimiv dokument, ki dokazuje jasno, kako nujno potrebno je, da se odpravi tajna kvalifikacija učiteljstva, ki odpira široko vrata najpodlejšemu denunciantstvu. Pred leti je prošil neki učitelj na Kranjskem za definitivno nameščenje. Okrajni šolski svet je nato pozval njegovega predstojnika, naj izreče svoje mnenje o njegovi kompetenci. Nadučitelj, torej stanovski tovariš prošilcev, je poslal na ta poziv okrajnemu šol. svetu to-le poročilo, ki ga priobčujemo v nemškem originalu, ker bi v prevodu preveč izgubil na svoji klasičnosti. Dotično poročilo slove doslovno tako-le: „Nach der Gesinnung des gehorsamst Gefertigten zeigt der hierortige Lehrer N. wenig Eifer und Pflichtbewusstsein für die Schule. Er spricht gern von Beurlaubungen; so wollte er im Laufe des vergangenen Schuljahres trotz seiner guten Gesundheit um einen längeren Urlaub bitten, um in ein Bad zu gehen, was er aber wegen Geldmangel unterlassen hatte. Er spricht gern, wie er frei werden könnte und was die Schulkinder nicht zu lernen brauchen, eine besondere Abscheu zeigt er gegen das Deutsche in der Schule. Er ist ein leidenschaftlicher Berichterstatter in verschiedenen Zeitungen, als „Slov. Narod“ und „Slovenec“ u. s. w. und hat sowohl in der Stadt, wie auch auf dem Lande seine Gesinnungs-genossen, die er so oft besucht, als ihm seine Geldverhältnisse und Zeit erlauben; hätte er Geld und Zeit, so würden diese Besuche immer dauern. Die Disziplin bei seinen Schulkindern lässt viel zu wünschen übrig. Es ist seine Freude, durch das Öffnen der Tür und der Fenster die Temperatur im Schulzimmer zu erniedrigen, um dann über die Kälte in der Schule zu klagen. Er will sich überhaupt in alles mischen und alles nach seiner Mode anordnen. Er will hier einen Vorschussverein gründen, einen Leseverein oder Citalnica errichten, eine Industrieschule, Spitzenklöpplerei, Topfmacherei etc. etc. gründen. — Man hat sogar gehört, dass er mit seinem Anhang das löbliche k. k. Bezirksgericht von in das neue Haus des X. Y. nach Z. übersetzen wird. Da er in die Zeitungen immer Artikel einschickt, so ist der gehorsamst Gefertigte für sich vollkommen überzeugt, das N. der Verfasser jener Zeitungsartikel ist, welche anlässlich der Lehrerversammlung im gehässigen Tone gegen die deutschen Lehrer dieses Bezirkes geschrieben werden; denn N. hat sogar über die R—r im spöttischen Tone in einem Blatte geschrieben. Er hat viel geschrieben in „Dom in Svet“ über die Krainer und über die Bewohner in X., bei welchen er sich verhasst gemacht hat. Er schreibt überhaupt über alles, was ihm nicht lieb ist, besonders gern haut er über Gottschee und Gottscheer und über alles, was in Gottschee ist, wenn auch ohne Grund. Weil er schon jetzt, in provisorischer Eigenschaft das macht, so ist aller Grund da, dass er in definitiver Eigenschaft viel energischer Auftreten wird, denn er will sich auf jeden Fall „berühmt“ machen und als Wohltäter seiner Geburtsparre und des Slovenentums gelten. Der gehorsamst Gefertigte hat schon mehrere Lehrer an seiner Schule gehabt, aber so einbildend und politisch und „corios“ wie der, war noch keiner. Die löblichen k. k. Behörden werden höchst gebeten, nicht zu verraten, dass der gehorsamst Gefertigte diese wahren Zeilen geschrieben hat. — Z. Z. Schulleiter.“ — Na temelju te denunciacije je okrajni šolski svet poslal dež. šolskemu svetu poročilo, v katerem pravi doslovno to-le: „Mit Rücksicht auf die prononcierte Parteinahme des Lehrers für politisch-nationale Bestrebungen, die bereits Anlass zu verschiedenen Reeriminationen gegeben haben, nicht zum definitiven Lehrer zu ernennen.“ Dotični učitelj na to res ni bil definitivno nameščen. Ta slučaj,